

www.litusgo.eu

Hints and tools on teaching the LitusGo Manual

Συγγραφείς: Ξένια Ι. Λοϊζίδου

και

Μιχάλης Ι Λοϊζίδης

Υπεύθυνος Έκδοσης:
Isotech Ltd, Ερευνητές – Σύμβουλοι Περιβάλλοντος
www.isotech.com.cy

Το έργο υποστηρίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μέσω του Προγράμματος Leonardo Da Vinci, Multilateral Project for the Development of Innovation 2009.

Το Εγχειρίδιο αυτό δεσμεύει μόνο τον συντάκτη του και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση μπορεί να γίνει από στις πληροφορίες που περιέχονται σε αυτό.

Οι Εταίροι του LitusGo:

Συντονιστής / Δικαιούχος:

ISOTECH Ltd. Ερευνητές / Σύμβουλοι Περιβάλλοντος

www.isotech.com.cy

Κύπρος:

Δήμος Πάφου www.pafos.org.cy

ΑΚΤΗ Κέντρο Μελετών και Έρευνας, www.akti.org.cy

Ελλάδα:

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Περιβάλλοντος και Πολιτισμού

www.ellet.gr / Πρόγραμμα **ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΙΓΑΙΟ**, www.egaio.gr

ONISIS- ανάπτυξη των διαδικτυακών εφαρμογών

www.onisis.gr

Μάλτα:

Ο Δήμος του Kirkop www.kirkop.gov.mt

Ολλανδία:

Οργανισμός EUCC – The Coastal and Marine Union

www.eucc.net

Πίνακας Περιεχομένων

1.	Εισαγωγή: στοιχεία για αυτό τον οδηγό	5
2.	Σύντομο θεωρητικό υπόβαθρο και αρχές για την εκπαίδευση ενηλίκων	6
2.1	Μπορεί να μάθει ένας ενήλικας;	6
2.2	Ας μάθουμε μαζί!	7
3.	Η διδασκαλία του Εκπαιδευτικού Εγχειριδίου του LitusGo	8
3.1	Η δομή των ενότητων του Εκπαιδευτικού Εγχειριδίου του LitusGo	8
3.2	Η εφαρμογή wiki στις ενότητες του LitusGo	9
3.3	Οι γλώσσες και οι μορφές του Εγχειριδίου	10
3.4	Βασικές αρχές για τη διδασκαλία του Εκπαιδευτικού Εγχειριδίου του LitusGo	10
3.5	Ποιο είναι το ακροατήριο;	11
3.6	Πως προσεγγίζεται εκπαιδευτικά το κάθε κεφάλαιο των ενότητων του LitusGo	12
3.6.1	Τρεις γενικές εισηγήσεις:	12
	Εισήγηση 1: Αιτιολόγηση και λογική	13
	Εισήγηση 2: Πολυμέσα και Εικόνες	13
	Εισήγηση 3: Φωτογραφίες	13
3.6.2	Συμβουλές για τον εκπαιδευτή ανά κεφάλαιο των ενότητων του LitusGo:	15
	Κεφάλαιο 1: Θεωρητικό Υπόβαθρο	15
	Κεφάλαιο 2: Στόχοι	15
	Κεφάλαιο 3: Τα προβλήματα	16
	Κεφάλαιο 4: Οι λύσεις – Τι μπορούμε να κάνουμε	16
	Κεφάλαιο 5: Βιβλιογραφία	18
4.	Αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας	18
5.	Συμπερασματικά σχόλια	19
	Βιβλιογραφία	20

1. Εισαγωγή: Στοιχεία για τον Οδηγό

Ο “Οδηγός με εισηγήσεις και εργαλεία για τη διδασκαλία του Εκπαιδευτικού Εγχειριδίου του LitusGo”, αναπτύχθηκε με στόχο την υποστήριξη των εκπαιδευτών που θα διδάξουν στις Τοπικές Αρχές και στους τοπικούς κοινωνικούς εταίρους, θέματα που αφορούν την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παρακτίων Ζωνών και τις επιπτώσεις/ προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, με τη χρήση του Εκπαιδευτικού Εγχειριδίου του LitusGo. Αυτό το συνοπτικό κείμενο δεν είναι ένας αναλυτικός, συμβατικός Οδηγός. Είναι ένα κείμενο εφαρμογής της προσέγγισης του LitusGo, που δίνει λύσεις και πολύ σαφείς οδηγίες μέσα από παραδείγματα και παραπομπές. Στόχος είναι να παρέχει στους εκπαιδευτές ένα εύκολο και φιλικό βοήθημα, που θα εστιάζει στα δύσκολα σημεία της εκπαίδευσης ενηλίκων σε καινοτόμα θέματα, όπως είναι αυτά της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παρακτίων ζωνών και της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή. Το κείμενο αυτό προκύπτει ως αποτέλεσμα της μακράς εμπειρίας των δύο συγγραφέων στα εν λόγω θέματα, αλλά και της εμπειρίας τους από εκπαιδεύσεις και παρουσιάσεις στις οποίες παρεβρέθησαν και οι οποίες “δεν μπόρεσαν να αναδείξουν τους στόχους των αντικειμένων της εκπαίδευσης στην οποία στόχευαν ” (Alan Pickaver, Hints on preparing training package modules, LitusGo report D6.1, January 2010).

Ο Οδηγός αυτός ακολουθεί την προσέγγιση του LitusGo: είναι συνοπτικός, σύντομος, εστιασμένος στην παροχή λύσεων. Ενσωματώνει τις εμπειρίες από τις πιλοτικές εκπαιδεύσεις, που πραγματοποιήθηκαν, με βάση το Εκπαιδευτικό Εγχειρίδιο του LitusGo, στις τρεις χώρες που συμμετέχουν έργο: στην Πάρο της Ελλάδας, στην Πάφο της Κύπρου και στο Κίρκοπ της Μάλτας: τα θετικά και αρνητικά των εκπαιδευτικών μεθόδων που ακολουθήθηκαν κατά τη διάρκεια των πιλοτικών εκπαιδεύσεων και τις απόψεις των εκπαιδευόμενων όπως αυτές καταγράφηκαν μέσα από τις αξιολογήσεις που έγιναν από όλους τους συμμετέχοντες-εκπαιδευόμενους. Στόχος, όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, είναι να δοθεί στον εκπαιδευτή ένα φιλικό

κείμενο με οδηγίες, για να γίνει πιο αποτελεσματική και ενδιαφέρουσα η διδασκαλία, να μπορέσουν να εμπνευστούν οι εκπαιδευόμενοι και να επιτευχθεί ενεργός και ισορροπημένη συμμετοχή τους σε όλη την εκπαιδευτική διαδικασία και ιδιαίτερα στην ενσωμάτωση των λύσεων, που αποτελεί κεντρικό σημείο για το LitusGo.

2. Σύντομο θεωρητικό υπόβαθρο και αρχές για την εκπαίδευση ενηλίκων

2.1 Μπορεί να μάθει ένας ενήλικας

Μια πολύ σημαντική ερώτηση είναι η εξής “Μπορεί να μάθει ένας ενήλικας»; Η απάντηση είναι μονοσήμαντη: μόνο αν κρίνει ότι αξίζει η παρεχόμενη γνώση! Γι αυτό, ο στόχος του LitusGo είναι να δώσει ένα ενδιαφέρον σύστημα εκπαίδευσης στους εκπαιδευόμενους, π.χ. τους εκπροσώπους των Τοπικών Αρχών και τους ντόπιους κοινωνικούς εταίρους, που να περιλαμβάνει ολοκληρωμένες εκπαιδευτικές λύσεις, που παρουσιάζονται μέσα από μια ενδιαφέρουσα, συμμετοχική και σύγχρονη εκπαιδευτική μέθοδο.

Στον Οδηγό για τους Εκπαιδευτές του πετυχημένο προγράμματος OrganicMed, αναφέρεται: *Στην εκπαίδευση ενηλίκων, η εμπειρία έχει τον βασικό ρόλο. Η εκπαίδευση ενηλίκων συνδέεται άμεσα με τις εμπειρίες των συμμετεχόντων, τη γνώση και τις πληροφορίες που έχει ο καθένας, και πάνω στις οποίες στηρίζεται και προστίθεται η αντίληψη της νέας γνώσης. Ο ενήλικας είναι ο ίδιος «συγγραφέας» της ίδιας της μαθησιακής του πορείας και διαδικασίας. Ταυτόχρονα, με τη συμμετοχή του στην εκπαιδευτική διαδικασία, συνεισφέρει στην εκπαίδευση των άλλων ενηλίκων*

Η συμμετοχή ενός ενήλικα σε μια εκπαιδευτική διαδικασία είναι

αποτέλεσμα συνειδητής επιλογής. Είναι σημαντικό να εμπνέεται από τα πρώτα στάδια της εκπαίδευσης, και αυτή η έμπνευση πηγάζει από τις επαγγελματικές και προσωπικές του αντιλήψεις:

- Σε επαγγελματικό επίπεδο, από τις προσδοκίες του που προέρχονται από τη συνείδηση ότι συγκεκριμένες δεξιότητες (τεχνολογικές, αναλυτικές κλπ) καθιστούν πιο αποτελεσματική της εργασία του.
- Σε προσωπικό επίπεδο, η μάθηση αντιμετωπίζεται ως το μέσο για να ικανοποιηθούν οι προσωπικές ανάγκες και ιδανικά.

Στο τέλος, ένας ενήλικας μαθαίνει μόνο αν:

- Πιστεύει ότι η προσπάθεια που χρειάζεται να καταβάλει για την συγκεκριμένη εκπαιδευτική διαδικασία, θα έχει θετικό αντίκτυπο στην επαγγελματική του πρόοδο
- Αυτό που διδάσκεται, συνδέεται με κάποιο τρόπο με την προσωπική του εμπειρία ή τη δουλειά του
- Μπορεί να βρει το νόημα αυτών που διδάσκεται και να τα ενσωματώσει στην ήδη υπάρχουσα γνώση του

2.2 Ας μάθουμε μαζί

Η διδακτική προσέγγιση του LitusGo στηρίζεται στη συνεργατική/συνεργιστική μάθηση: πρόκειται για την προσέγγιση της εκπαίδευσης σε ομάδες και περιγράφεται ως «η εργασία σε ομάδες που αποτελούνται από διαφορετικά άτομα, διαφορετικής ηλικίας, φύλου και με διαφορετικές μαθησιακές ικανότητες». Τα άτομα αυτά αναζητούν κοινούς τρόπους κατανόησης και συνεργασίας για να μπορέσουν να πετύχουν κοινούς στόχους. Η συνεργατική μάθηση εμπεριέχει την επιλογή να μην ακολουθηθεί το παραδοσιακό μοντέλο

διδασκαλίας με τον «από καθέδρας» διδάσκοντα, αλλά να εφαρμοστούν άλλες μορφές διδασκαλίας, με πιο ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευομένων, με δράσεις όπως η μελέτη περιπτώσεων ανά μικρές ομάδες, συζητήσεις σε ομάδες, επισκέψεις στο πεδίο, δραστηριότητες στο ύπαιθρο και γενικά είναι μια διαδραστική μαθησιακή διαδικασία.

Στις επόμενες παραγράφους αυτού του οδηγού, δίνονται εισηγήσεις και πρακτικές συμβουλές προς τους εκπαιδευτές, έτσι ώστε να μπορέσουν να διδάξουν το LitusGo με μια καλά δομημένη και σύγχρονη συνεργατική εκπαιδευτική δράση. Η εκπαιδευτική διαδικασία του LitusGo είναι ευέλικτη και προσαρμόσιμη: κάθε εκπαιδευτής έχει το δικό του διδακτικό στυλ και κάθε ομάδα εκπαιδευομένων έχει τις δικές της ανάγκες και χαρακτηριστικά. Είναι σημαντικό ο εκπαιδευτής να μπορεί να καταλάβει τα χαρακτηριστικά της κάθε ομάδας και να προσαρμόσει τις μεθόδους του με τέτοιο τρόπο ώστε να πετύχει την διάδραση και να κεντρίσει το ενδιαφέρον των εκπαιδευομένων. Η βασική αρχή για μια πετυχημένη εκπαίδευση ενηλίκων είναι «Ας μάθουμε μαζί!».

3. Η διδασκαλία του Εκπαιδευτικού εγχειριδίου LitusGo

3.1 Η δομή των ενότητων του εκπαιδευτικού εγχειριδίου LitusGo

---

Το Εκπαιδευτικό εγχειρίδιο του LitusGo έχει σπονδυλωτή μορφή: αποτελείται από 20 αυτόνομες, αλλά και αλληλοσυνδεόμενες ενότητες. Οι εταίροι του LitusGo αποφάσισαν από τα αρχικά στάδια της ανάπτυξης του εκπαιδευτικού υλικού, να υιοθετήσουν μια κοινή δομή και μέγεθος για όλες τις ενότητες, έτσι ώστε το Εγχειρίδιο να έχει μια

λογική δομή και να είναι εύκολο για τον αναγνώστη να το παρακολουθήσει. Η δομή των ενότητων ακολούθησε την προσέγγιση του LitusGo στα θέματα που καλύπτει, περιλαμβάνοντας συγκεκριμένες λύσεις και εισηγήσεις. Το κείμενο σε κάθε ενότητα περιορίστηκε αυστηρά στις 6 σελίδες (A4) συνολικά, ώστε να μην «τρομάζει» τον αναγνώστη με το μέγεθός του. Έχει μια λογική δομή που επιτρέπει στο κείμενο να «ξετυλίγεται» καθώς το διαβάσει ο αναγνώστης. Κάθε ενότητα αποτελείται από 5 παραγράφους:

1. Θεωρητικό Υπόβαθρο (σύντομο, με στοιχεία και αναφορές/ παραπομπές που δίνουν τη δυνατότητα σε όποιον ενδιαφέρεται να εντυπώσει περισσότερο)
2. Στόχοι (γιατί ασχολούμαστε με αυτό το θέμα, ποιοι είναι οι στόχοι του LitusGo)
3. Προβλήματα (τα πιο συνηθισμένα προβλήματα που αντιμετωπίζουν για το συγκεκριμένο θέμα οι Τοπικές Αρχές και οι ντόπιοι κοινωνικοί εταίροι)
4. Πως αντιμετωπίζουμε τα προβλήματα (εισηγήσεις, καλές πρακτικές, φωτογραφίες και διαγράμματα)
5. Βιβλιογραφία και σχετικές πηγές πληροφοριών

3.2 Η εφαρμογή Wiki στις ενότητες του LitusGo

Στην ψηφιακή τους μορφή, που έχει αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του LitusGo (www.litusgo.eu), οι ενότητες του εγχειριδίου περιλαμβάνουν μια εφαρμογή wiki, που συνδέει μεταξύ τους άμεσα: επιτρέπει μέσα από λέξεις- κλειδιά σε διάφορα σημεία των κειμένων, να συνδέονται οι ενότητες με εύκολο και γρήγορο τρόπο.

Συστήνεται στους εκπαιδευτές να χρησιμοποιούν την ψηφιακή μορφή του Εγχειριδίου, δηλαδή τις wiki- ενότητες. Είναι ένας διαδραστικός

τρόπος ανάγνωσης και εύκολος στον χρήστη.

3.3 Οι γλώσσες και οι μορφές του εγχειριδίου

Το Εκπαιδευτικό Εγχειρίδιο του LitusGo, όπως και αυτός ο Οδηγός, διατίθεται σε τρεις μορφές: στην χαρτόδετη μορφή, που αποτελείται από 20 ανεξάρτητα τεύχη, ένα για κάθε ενότητα, που έχουν τοποθετηθεί σε ειδικά σχεδιασμένη θήκη από χαρτόνι. Στην ψηφιακή μορφή, όπως αυτή περιγράφεται στην προηγούμενη παράγραφο 3.2 και σε DVD, το οποίο επίσης περιλαμβάνεται στην θήκη από χαρτόνι. Σε όλες του τις μορφές, το Εγχειρίδιο έχει διατίθεται στις τέσσερις γλώσσες του LitusGo: Αγγλικά, Ελληνικά, Μαλτέζικα και Τούρκικα. Είναι σκόπιμο να χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτές όλες αυτές τις δυνατότητες που τους δίνει το Εγχειρίδιο. Και φυσικά, είναι ιδιαίτερα σημαντικό, να διδάσκεται το εγχειρίδιο στην γλώσσα των εκπαιδευομένων.

3.4 Βασικές Αρχές για την διδασκαλία του εκπαιδευτικού εγχειριδίου του LitusGo

---

Πέντε ήταν οι βασικές αρχές πάνω στις οποίες στηρίχθηκε η ανάπτυξη του εγχειριδίου, και αυτές οι πέντε αρχές ισχύουν και για τη μέθοδο της διδασκαλίας του:

- Το εκπαιδευτικό υλικό και η διδακτική προσέγγιση πρέπει να είναι **ξεκάθαρη**, χωρίς να δημιουργεί ερωτηματικά για τα θέματα τα οποία αναπτύσσει
- Να είναι **πλήρες** και αρκετά αναλυτικό ούτως ώστε να υποστηρίζει το θέμα του και να δηλώνει με σαφήνεια τις βιβλιογραφικές του αναφορές και τις πηγές πληροφόρησης

- **Να μην περιλαμβάνει λάθη**, αφού ένα από τα πιο σημαντικά πράγματα στα τεχνικά κείμενα είναι η ακρίβειά τους
- Να είναι **συνοπτικό** (το κείμενο και η παρουσίαση). Κανένας εκπαιδευόμενος δεν αρέσκεται στο να διαβάζει τεράστια κείμενα ή να περνά ώρες και ώρες σε βαρετές παρουσιάσεις
- **Να είναι πειστικά**. Τα τεχνικά κείμενα και οι τεχνικές παρουσιάσεις πρέπει να είναι πειστικά στον αναγνώστη και στο ακροατήριο. Πρέπει να αποφεύγονται πολύπλοκοι όροι και μεγάλης δυσκολίας τεχνικό λεξιλόγιο.

3.5 Ποιο είναι το ακροατήριο

Είναι πολύ σημαντικό να γνωρίζει ο εκπαιδευτής από ποιους αποτελείται το ακροατήριό του. Η παρουσίαση της κάθε ενότητας πρέπει να γίνεται με τρόπο κατανοητό στο ακροατήριο. Μερικά παραδείγματα τύπων ακροατηρίων και των αντίστοιχων χαρακτηριστικών τους, περιλαμβάνονται στον πίνακα 1 πιο κάτω.

Πίνακας 1: Παραδείγματα τύπων ακροατηρίων

Τύπος ακροατηρίου	Χαρακτηριστικά
Θεσμικοί παράγοντες κρατικοί ή από την ευρωπαϊκή ένωση	Άτομα μη εξοικειωμένα με τεχνικές λεπτομέρειες αλλά με ιδιαίτερη εξοικείωση σε θέματα πολιτικής και διαδικασίας λήψης αποφάσεων
Ντόπιοι επαγγελματίες	Άτομα εξοικειωμένα με τεχνικές λεπτομέρειες αλλά χωρίς εξοικείωση σε

	θέματα πολιτικής και διαδικασίας λήψης αποφάσεων
Γενικό κοινό	Άτομα μη εξοικειωμένα ούτε με τεχνικές λεπτομέρειες ούτε με θέματα πολιτικής

Αν ο εκπαιδευτής δεν καταφέρει να προσεγγίσει το επίπεδο το ακροατηρίου και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, τότε όλη η εκπαίδευση θα αποτύχει και το ακροατήριο είτε θα μπερδευτεί, αν ακούει πολύπλοκες τεχνικές λεπτομέρειες, είτε θα πλήξει, ή και τα δύο!

3.6 Πώς προσεγγίζεται εκπαιδευτικά το κάθε κεφάλαιο των ενοτήτων του LitusGo?

Το κεφάλαιο αυτό ακολουθεί τις οδηγίες που περιλαμβάνονται στην έκθεση του LitusGo, “Εισηγήσεις για την ετοιμασία των εκπαιδευτικών ενοτήτων του LitusGo”, Alan Pickaver, LitusGo report D6.1, January 2010. Με βάση εκείνες τις οδηγίες, ετοιμάστηκαν οι αντίστοιχες, που μπορούν να εφαρμοστούν στην περίπτωση της εκπαίδευσης των εκπαιδευτών. Πιο κάτω, λοιπόν, παρατίθενται ανά κεφάλαιο, οι εισηγήσεις για την διδασκαλία των ενοτήτων του εγχειριδίου του LitusGo:

3.6.1 Τρεις γενικές εισηγήσεις:

Εισήγηση 1: Αιτιολόγηση και λογική

Για κάθε ιδέα που παρουσιάζεται, ο εκπαιδευτής πρέπει να μπορεί να αναπτύξει και τη λογική στην οποία στηρίχθηκε η ιδέα αυτή καθώς και να μπορεί να την αιτιολογήσει, ως προς την εφαρμοσιμότητά της και τις ανάγκες που εξυπηρετεί. Παρόμοια προσέγγιση πρέπει να

εφαρμόζεται και στα αποτελέσματα και στις λύσεις που προτείνονται από το LitusGo.

Εισήγηση 2: Πολυμέσα και εικόνες

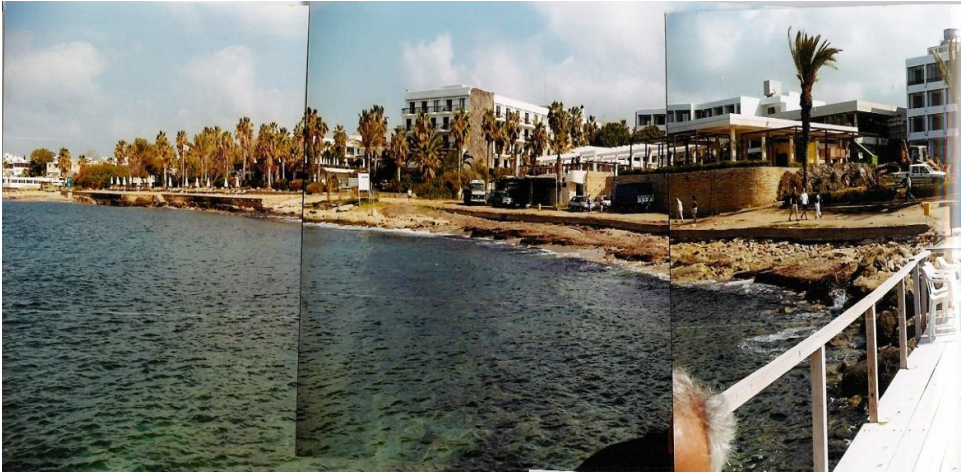
Μια παρουσίαση περιλαμβάνει πληροφορίες σε πολλές μορφές: πίνακες, γραφικές παραστάσεις, εικόνες κ.α. Είναι πολύ σημαντικό να χρησιμοποιούνται αυτά τα μέσα για να «σπάξει» το μακρύ κείμενο και να μπορεί να έχει ο εκπαιδευόμενος την εικόνα που θα τον βοηθήσει στην κατανόηση. Είναι σημαντικό να μπορεί ο εκπαιδευτής να επιλέξει την κατάλληλη μορφή για τις πληροφορίες που θέλει να τονίσει στην παρουσίασή του και να μην επιμένει στην προβολή τεράστιων κειμένων.

Εισήγηση 3: Φωτογραφίες

“Μια εικόνα, χίλιες λέξεις”. Αυτή η ρήση αποκτά ιδιαίτερη σημασία σε μια εκπαιδευτική παρουσίαση. Μερικοί εκπαιδευτές προτιμούν να περιγράψουν κάτι με κείμενο. Όμως πολλές φορές μια φωτογραφία μπορεί να περιγράψει καλύτερα και πιο κατανοητά πολλές παραγράφους με κείμενο. Είναι, λοιπόν, πολύ θετικό για μια παρουσίαση να περιλαμβάνει, όπου και όσο είναι δυνατό, φωτογραφίες.

Δείτε για παράδειγμα, τις δύο πιο κάτω φωτογραφίες (από την ενότητα 12 του Εγχειριδίου του LitusGo: Μορφολογικές μεταβολές/ έλεγχος της παράκτιας διάβρωσης): η μία δείχνει την παραλία να διαβρώνεται από τα ακατάλληλα παράκτια έργα και η δεύτερη την ίδια παραλία μετά την καθαίρεση των έργων: ποιο κείμενο θα μπορούσε να περιγράψει καλύτερα και πιο πειστικά αυτό που δείχνουν οι φωτογραφίες;

Φωτογραφία 1. Ακτή υπό διάβρωση, με κάθετο πρόβολο

Φωτογραφία 2. Η ίδια ακτή, ένα χρόνο μετά την απομάκρυνση του κάθετου προβόλου

3.6.2 Συμβουλές για τον εκπαιδευτή ανά κεφάλαιο των ενότητων του LitusGo:

Κεφάλαιο 1: Θεωρητικό υπόβαθρο

Το πρώτο αυτό κεφάλαιο είναι η εισαγωγή στην κάθε ενότητα. Έχει σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να δίνει στον αναγνώστη με συνοπτικό τρόπο, το υπόβαθρο πάνω στο οποίο στηρίζεται η ανάπτυξη της ενότητας και να του δημιουργεί την ανάγκη να συνεχίσει να διαβάζει. Πρόκειται για σημαντικό τμήμα της διαδικασίας:

Μια καλή εισαγωγή:

- Δείχνει το αντικείμενο το οποίο διαπραγματεύεται η ενότητα
- Περιγράφει πως έχει οργανωθεί η ενότητα
- Εξηγεί το «γιατί» γράφτηκε η ενότητα αυτή

Ο εκπαιδευτής πρέπει να δώσει στους εκπαιδευόμενους όλη την πληροφόρηση που περιλαμβάνει το «θεωρητικό υπόβαθρο», εμπλουτισμένη με εικόνες, αναφορές σε εκθέσεις της ΕΕ, σε νόμους, με παραδείγματα. Στο 5^ο κεφάλαιο κάθε ενότητας, την Βιβλιογραφία, περιλαμβάνονται πολλές αναφορές, σύνδεσμοι και πηγές που μπορούν να δώσουν τα επιπλέον στοιχεία. Είναι σημαντική μια καλή εισαγωγή στο θέμα, μια καλή και περιεκτική παρουσίαση, για να μπορέσει ο εκπαιδευτής να κερδίσει την εμπιστοσύνη των εκπαιδευόμενων. Ο στόχος του εκπαιδευτή είναι να δημιουργήσει ενθουσιασμό στους συμμετέχοντες, και αυτό πρέπει να γίνει από αυτό το αρχικό στάδιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Κεφάλαιο 2: Οι στόχοι

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται οι μακροπρόθεσμοι και βραχυπρόθεσμοι στόχοι με βάση τους οποίους αναπτύχθηκε το

περιεχόμενο της ενότητας. Είναι πολύ σημαντικό οι στόχοι να είναι συγκεκριμένοι και ξεκάθαροι και όχι αφηρημένοι και άνευ αντικειμένου. Είναι σημαντικό, λοιπόν, ο εκπαιδευτής να είναι συγκεκριμένος και ξεκάθαρος ως προς τους στόχους της εκπαιδευτικής ενότητας: δίνει στους εκπαιδευόμενους το πλαίσιο που θα ακολουθήσει η διδασκαλία που έπεται.

Κεφάλαιο 3: Το πρόβλημα

Το κεφάλαιο αυτό αναφέρει επιγραμματικά τα συγκεκριμένα προβλήματα με τα οποία ασχολείται η κάθε ενότητα. Πρόκειται για πολύ συγκεκριμένα θέματα, προβλήματα, εμπόδια η αντιμετώπιση των οποίων κάνει την εκπαιδευτική διαδικασία προκλητική και της δίνει εφαρμοσμένο νόημα. Είναι πολύ σημαντικό να εμπλουτιστεί αυτό το τμήμα της διδασκαλίας με παραδείγματα, με φωτογραφικό υλικό, και ιδιαίτερα με τοπικά παραδείγματα. Αυτό θα βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους να αντιληφθούν καλύτερα το πρόβλημα και το γιατί είναι σημαντικό να μάθουν τι πρέπει να κάνουν και πως. Το κεφάλαιο αυτό είναι το σημείο που θα «πείσει» τους εκπαιδευόμενους για την σημασία που έχουν αυτά που θα μάθουν, για την καλύτερη ποιότητα της ζωής τους. Και αυτό είναι στην πολύ σημαντικό.

Κεφάλαιο 4: Οι λύσεις – Τι μπορούμε να κάνουμε

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται λύσεις, σε σχέση με τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν προηγουμένως, που μπορούν οι Τοπικές Αρχές και οι Τοπικές κοινωνίες να υλοποιήσουν. Πρόκειται για το πιο σημαντικό κεφάλαιο της κάθε ενότητας και αποτελεί το καινοτόμο στοιχείο της εκπαιδευτικής προσέγγισης του LitusGo. Προτείνει πολύ συγκεκριμένες και εφαρμόσιμες λύσεις, που μπορούν

να υλοποιηθούν τοπικά με επιτυχία, αν υπάρξει συνεργασία των τοπικών κοινωνικών εταίρων με τις τοπικές αρχές. Συνήθως, τα εκπαιδευτικά προγράμματα δεν περιλαμβάνουν αυτό το κομμάτι της παροχής λύσεων στα προβλήματα. Σε αυτό λοιπόν, το κεφάλαιο πρέπει ο εκπαιδευτής να αφιερώσει τον περισσότερο χρόνο, αφού αυτό είναι το χαρακτηριστικό που διαφοροποιεί το LitusGo από άλλες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις. Πιο κάτω καταγράφονται κάποιες εισηγήσεις για να γίνει η διδασκαλία αυτής της παραγράφου όσο το δυνατό καλύτερα:

- Χρησιμοποιήστε καλά παραδείγματα που υλοποιήθηκαν αλλού, αλλά είναι σχετικά με την περιοχή που αναφέρεστε και μπορούν να εφαρμοστούν με τους διαθέσιμους πόρους και τη διαθέσιμη τεχνολογία
- Ενθαρρύνετε τη συζήτηση που θα αναδείξει τις τοπικές δυνατότητες και πιθανούς τρόπους που θα μπορούσε να υλοποιηθεί η προτεινόμενη λύση
- Υποστηρίξτε την εργασία σε ομάδες για πραγματικές περιπτώσεις, για τις οποίες θα ετοιμάσετε ένα σενάριο
- Οργανώστε επισκέψεις στο πεδίο, με πολύ συγκεκριμένους στόχους και αναθέστε εργασίες σε μικρές ομάδες (όχι περισσότερο από 4-5 άτομα). Ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες να «ακουμπήσουν» το πρόβλημα και να προτείνουν υλοποιήσιμες προσεγγίσεις για τη λύση του
- Αν το επιτρέπει ο καιρός, προτιμήστε τμήμα της εκπαίδευσης να γίνεται στο ύπαιθρο. Τα θέματα του LitusGO είναι θέματα που αφορούν το περιβάλλον. Είναι λοιπόν σημαντική η διδασκαλία στο φυσικό περιβάλλον, ακόμα και αν αυτό σημαίνει απλά τη μεταφορά μερικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στην αυλή της αίθουσας διδασκαλίας!

- Χρησιμοποιήστε παιχνίδια ρόλων, με καλά δομημένα σενάρια. Βοηθάει τους εκπαιδευόμενους να καταλάβουν το πρόβλημα μέσα από την οργάνωση και την τεκμηρίωση της επιχειρηματολογίας τους, όταν συμμετέχουν στην αντιπαράθεση ανάμεσα στις ομάδες ρόλων. Για τους ενήλικες είναι μια ευχάριστη μέθοδος να αντιληφθούν το ευρύτερο πλαίσιο του κάθε προβλήματος.

Κεφάλαιο 5: Βιβλιογραφία

Η Βιβλιογραφία που περιλαμβάνεται στο τέλος κάθε ενότητας, περιλαμβάνει την καταγραφή σημαντικών πηγών, αναφορών, ιστοσελίδων και συνδέσμων, που χρησιμοποιήθηκαν για τη σύνταξη της ενότητας και που μπορούν να δώσουν επιπλέον πληροφόρηση. Είναι σημαντικό να δει ο εκπαιδευτής αυτές τις αναφορές, να εντοπίσει υλικό που θα κάνει πιο «ζωντανή» και πλήρη την παρουσίασή του, να εντοπίσει παραδείγματα, φωτογραφίες. Είναι πολύ πιο εύκολο για ένα ενήλικα (αλλά και για ένα παιδί) να μάθει μέσα από παραδείγματα.

4. Αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας

Όταν ολοκληρωθεί η διδασκαλία μιας ενότητας του LitusGo, δεν ολοκληρώνεται και η δουλειά του εκπαιδευτή. Είναι πολύ σημαντικό να ρωτήσετε τους εκπαιδευόμενους πως ένοιωσαν με τον τρόπο που διδάξατε, τι πιστεύουν για το εκπαιδευτικό υλικό, για τη μέθοδο (π.χ. εργασία στο πεδίο). Η αξιολόγηση από το ακροατήριο έχει διπλή σημασία: βοηθά τον εκπαιδευτή να βελτιώσει την διδασκαλία του και δίνει τη βεβαιότητα στους

συμμετέχοντες ότι η γνώμη τους μετράει και είναι σεβαστή. Αυτό το γεγονός ενισχύει τη δέσμευση των εκπαιδευομένων για να συνεχίσουν τόσο την εκπαίδευσή τους όσο και την προσπάθεια για υλοποίηση αυτών που έμαθαν.

Η αξιολόγηση μπορεί να έχει διάφορες μορφές, αναλυτική, πολλαπλών απαντήσεων κλπ. Μπορεί να είναι προσωπική ή να αφορά όλη την ομάδα. Στο LitusGo, αναπτύχθηκε ένα συνοπτικό ερωτηματολόγιο, που στηρίζεται σε δύο σημαντικές αρχές: σεβασμός στο χρόνο του εκπαιδευόμενου (γι αυτό και είναι συνοπτικό) και ταυτόχρονα να δίνει τη δυνατότητα της καταγραφής των σχολίων και εισηγήσεών τους, με ένα καλά δομημένο σύστημα ερωτήσεων και καταγραφής σχολίων. Το ερωτηματολόγιο του LitusGo επισυνάπτεται σε αυτό το κείμενο.

5. Συμπερασματικά Σχόλια

Η εκπαιδευτική προσέγγιση του LitusGo έχει ένα καινοτόμο χαρακτήρα. Στηρίζεται στην εκπαίδευση μέσα από την παροχή εφαρμόσιμων λύσεων και περιλαμβάνει συμμετοχικές εκπαιδευτικές μεθόδους, όπως ομαδική εργασία, εργασίες στο πεδίο, διδασκαλία στο ύπαιθρο, πιλοτικές μελέτες κλπ. Στόχος είναι να προωθηθεί η θετική διάθεση στους εκπαιδευόμενους, έτσι ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι της εκπαιδευτικής μεθόδου του LitusGo που είναι η προώθηση της συνεργασίας και του ουσιαστικού διαλόγου ανάμεσα στους κοινωνικούς εταίρους, για τα καινοτόμα θέματα της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης της Παράκτιας Ζώνης και της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή.

Ελπίζουμε ότι αυτός ο Οδηγός για τον Εκπαιδευτή, θα επιτελέσει τον στόχο του, που είναι η υποστήριξη του Εκπαιδευτή που θα

χρησιμοποιήσει το εκπαιδευτικό Εγχειρίδιο του LitusGo, αλλά και γενικότερα όλους τους εκπαιδευτές που ασχολούνται με αυτά τα τόσο περίπλοκα και γεμάτα κοινωνικές συγκρούσεις, περιβαλλοντικά θέματα.

Βιβλιογραφία

Alan Pickaver, Hints on preparing training package modules, LitusGo report D6.1, January 2010

ISOTECH ltd, Internal LitusGo reports: evaluation reports from the pilot trainings in Paros, Pafos and Malta, 20011

OrganicMed: Trainers manual on training organic farmers in organic crop agriculture. Nicosia 2005 (A Leonardo da Vinci funded program 2000-2006)

**LitusGo Αξιολόγηση εκπαιδευτικού υλικού/
εκπαιδευτικής δραστηριότητας
(Πάφος, 16-17 Νοεμβρίου 2011)**

Ερωτηματολόγιο για την αξιολόγηση του LitusGo εκπαιδευτικού υλικού από τον εκπαιδευόμενο:

Τίτλος κεφαλαίου LitusGo:

Όνομα εκπαιδευόμενου:

Παρακαλούμε αξιολογήστε το κεφάλαιο του προγράμματος κατάρτισης στο οποίο μόλις συμμετείχατε. Σας ευχαριστούμε για τη συμμετοχή σας!

Βαθμολογείστε από 5 μέχρι 1 (5 = πολύ καλό, 1= μη ικανοποιητικό).

	5	4	3	2	1	Άλλα σχόλια / επεξήγηση
1. Γενική αξιολόγηση: σας ικανοποίησε το περιεχόμενο του μαθήματος;						
2. Βαθμός καινοτομίας στην πληροφορία που λάβατε. Σας ικανοποίησαν τα νέα στοιχεία που περιλαμβάνονταν στο μάθημα;						
3. Θεωρείτε ότι οι πληροφορίες που δόθηκαν σήμερα μπορούν να εφαρμοστούν στην περιοχή σας;						
4. Αξιολογείστε την αλληλεπίδραση μεταξύ του εκπαιδευτή και των εκπαιδευόμενων						
5. Αξιολογείστε την ποιότητα της παρουσίασης ως προς το υλικό που περιείχε και τη μέθοδο διδασκαλίας						
6. Αξιολογείστε το έντυπο που σας δόθηκε.						

7. Σημειώστε τα πλεονεκτήματα αυτής της συνάντησης.

8. Σημειώστε τις αδυναμίες της συνάντησης.

www.litusgo.eu

2012

ISBN 978-9963-720-89-7